Europese Commissie

Leren over de EU op school

Een Jean Monnet-actie ter ondersteuning van beter onderwijs over de EU in het lager, middelbaar en beroepsonderwijs

Sport
Jongeren
Hoger onderwijs
Beroepsonderwijs en -opleiding
Volwasseneneducatie
Schoolonderwijs

Erasmus+
Levens verrijken, horizons verbreden

Jean Monnet

Erasmus+

Manuscript voltooid in november 2021

Dit document mag niet als officieel standpunt van de Europese Commissie worden beschouwd.

Luxemburg: Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2021

© Europese Unie, 2021

Het beleid ten aanzien van hergebruik van documenten van de Europese Commissie is vastgelegd in Besluit 2011/833/EU van de Commissie van 12 december 2011 betreffende het hergebruik van documenten van de Commissie (PB L 330 van 14.12.2011, blz. 39). Tenzij anders vermeld, is hergebruik van dit document toegestaan krachtens een Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)-licentie (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/). Dit betekent dat hergebruik is toegestaan, mits de bron correct wordt aangegeven en eventuele wijzigingen worden vermeld.

Voor het gebruik of de reproductie van onderdelen die niet het eigendom zijn van de Europese Unie, kan het nodig zijn rechtstreeks om toestemming van de respectieve houders van het recht te verzoeken.

Alle billeder: © Den Europæiske Union, 2021 (CC BY-NC-ND 4.0) — billedkilde: IStockphoto.com
med undtagelse af s. 2, Mariya Gabriels billede: © Den Europæiske Union, 2021
på s. 15: © Den Europæiske Union, 2021 (CC BY-NC-ND 4.0) — billedkilde: Shutterstock
og på s. 16, Jean Monnets billede: © De Europæiske Fællesskaber, 1967.

BOOK NC-01-21-208-NL-C ISBN: 978-92-76-41465-0 doi: 10.2766/323253
PDF NC-01-21-208-NL-N ISBN: 978-92-76-41436-0 doi: 10.2766/031

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD 2

LEREN OVER DE EU 3

LESSEN IN EUROPA 4

- UNIEKE VERKOOPARGUMENTEN 4
- EURO CREW CLUB 6
- EEN TWEEDE LEVEN VOOR BURGERSCHAPSVORMING 7
- OP REIS IN DE KLAS 8
- EEN NIET ZO TRIVIALE BEZIGHEID 9
- LEREN UIT CONSENSUS 10
- DE EU NIET VERKOPEN 11
- KLEINE STAPPEN IN DE EUROPESE UNIE 12

STEUN VOOR ONDERWIJS OVER EUROPA VIA DE JEAN MONNET-ACTIE 14

WIE WAS JEAN MONNET? 16

Voorwoord

Mariya Gabriel
Il-Kummissarju Ewropew għall-Innovazzjoni, ir-Riċerka, il-Kultura, l-Edukazzjoni u ż-Żgħażagħ

Het leven van de Europese burger is veranderd door de Europese integratie. Er wordt de laatste jaren steeds heftiger gedebatteerd over de goede en slechte kanten van deze integratie.

Dit is een goede zaak. Democratie en vrijheid van meningsuiting behoren tot de kernwaarden van de EU. Helaas is het hele debat niet altijd gestoeld op feiten.

Uit Eurobarometer-onderzoek blijkt namelijk nog steeds dat veel Europese burgers vinden dat ze te weinig weten over de EU, haar instellingen, prioriteiten, procedures en beleid, en vooral over hoe dit alles hun leven beïnvloedt.

Via de Jean Monnet-acties wordt al meer dan dertig jaar de kennis over de EU met succes uitgebreid. In het verleden lag het accent echter steeds op het hoger onderwijs.

Om in te spelen op de toenemende behoefte van Europese burgers om te leren hoe de EU hun leven beïnvloedt, werd de werkingssfeer van de Jean Monnet-acties uitgebreid in de nieuwe Erasmus+-programmaperiode. De acties omvatten nu ook scholen en leerlingen vanaf het basisonderwijs.

De Europese dimensie toevoegen aan het onderwijs is van cruciaal belang om burgers te helpen de EU beter te begrijpen en er een band mee op te bouwen.

In deze publicatie wordt het Jean Monnet-initiatief Leren over de EU toegelicht. Dit initiatief van de Europese Commissie moet een antwoord bieden op deze behoefte van de Europese burger. De bedoeling is om scholen en leerkrachten aan te moedigen en te ondersteunen om hun eigen wegen te bewandelen en beter onderwijs over de EU in de klas te brengen.

Het Jean Monnet-initiatief Leren over de EU gaat van start in 2022. Dat is niet toevallig het Europees Jaar van de jeugd. Europa heeft actieve burgers nodig. De nieuwe Jean Monnet-activiteiten voor scholen bieden dan ook ondersteuning aan lerarenopleidingen en de oprichting van netwerken van scholen die actief zijn op het gebied van EU-onderwijs. Dit moet jongeren helpen zich voor te bereiden om de Europese Unie van de toekomst vorm te geven.

Ik moedig u aan de ervaringen van uw collega's uit heel Europa te lezen en zo inspiratie op te doen en hopelijk uw eigen projecten en activiteiten te starten die wij via dit nieuwe initiatief willen ondersteunen.

Leren over de EU

De veranderingen, die de Europese integratie heeft teweeggebracht, zijn ongezien en het effect op ons, Europese burgers, is groot. Zo heeft de integratie vrede gebracht na een tumultueuze periode in Europa. Daarnaast zorgde deze integratie voor vrij verkeer, goedkopere telefoongesprekken, de bescherming van ons gemeenschappelijk milieu, de aanpak van de klimaatverandering en de bescherming van de privacy online.

Toch blijft wat wij onderwijzen en leren op school over de Europese Unie meestal beperkt tot geschiedenis, aardrijkskunde en economie. De invloed van de EU op de democratie, diversiteit, actief burgerschap en mensenrechten blijft in de meeste Europese leerplannen buiten beschouwing.

In tussen wordt het algemene sentiment ten opzichte van de Europese integratie steeds sterker. De Europese integratie ontsnapt niet aan de polarisatiegolven die onze samenleving momenteel overspoelen. In plaats van na te denken over hoe we onze EU beter kunnen maken, beperken we onze argumenten in het debat vaak tot “voor” en “tegen”.

Het is gemeengoed geworden om een uitgesproken mening over de EU te verkondigen, maar op school krijgen we vaak weinig informatie die ons kan helpen argumenten ter ondersteuning of bekritisering van de EU op te bouwen. Dit is een spijtige zaak. Sterke meningen moeten gebaseerd zijn op kennis, niet louter op geruchten, horen zeggen en nepnieuws.

ELKE STEM TELT

Als Europese volwassenen kunnen we onze vertegenwoordigers in het Europees Parlement kiezen. Dat kan pas op een zinvolle manier als we ons betrokken voelen bij deze grotere Europese gemeenschap waarin wij leven. Hiervoor moeten we ook geïnformeerd zijn over thema’s die voor ons als EU-burgers van belang zijn.

Dat zeggen we ook zelf! In een enquête uit 2020 werd aan Europese burgers gevraagd wat hen meer geneigd zou maken om bij de volgende Europese verkiezingen te gaan stemmen. De meerderheid antwoordde: “Meer informatie over hoe de EU ingrijpt op ons dagelijks leven.”

Nu we elke dag om de oren geslagen worden met informatie, hebben we actieve burgerschapscompetenties nodig om deze informatie te kunnen filteren. De meest voor de hand liggende plaats om de ontwikkeling van jongeren tot actieve burgers te ondersteunen, is de school.

Op school krijgen we informatie en ontwikkelen we het gevoel dat we deel uitmaken van een grotere gemeenschap. Voor velen is de school ook de eerste plaats waar we in aanraking komen met politieke meningsverschillen en conflicten over waarden en waar we leren hoe we daarmee om moeten gaan.

Op school moeten we les krijgen over alles wat ons leven beïnvloedt. Een groot deel hiervan zal betrekking hebben op de prioritaire beleidsdomeinen van de EU: klimaatverandering, digitalisering, economische groei en werkgelegenheid, de uitdagingen van de mondialisering, gezondheid en welzijn, kernwaarden zoals mensenrechten en de rechtsstaat en zelfs de bestrijding van desinformatie en steun voor actief burgerschap.

Veel scholen in Europa ondersteunen de ontwikkeling van actief burgerschap door hun leerlingen en studenten onder te dompelen in de uitdagingen en mogelijkheden die de Europese integratie biedt. Uit de ervaringen van deze scholen blijkt dat jongeren zo de basis leggen voor de kritische houding die zo belangrijk is voor onze Europese democratie.

De Europese Unie steunt dergelijke activiteiten al vele jaren. Het grootste deel van deze steun kwam tot nu via de Jean Monnet-actie. Sinds 1989 ondersteunt en bevordert deze actie onderwijs over de EU in het hoger onderwijs.

In de komende jaren zal deze steun, op basis van eerdere proefervaringen en naar het voorbeeld van activiteiten die nu al in heel Europa plaatsvinden, worden uitgebreid tot lagere, middelbare en beroepsscholen.

In het volgende deel van deze publicatie wordt een aantal uiteenlopende voorbeelden gegeven van hoe scholen jongeren nu informeren over de Europese dimensie in hun dagelijks leven.

1 Flash Eurobarometer 485
https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/FLASH/surveyKy/2260

Lessen in Europa

Voorbeelden van Europese integratie in de klas

UNIEKE VERKOOPARGUMENTEN

St Martin's College is een school in Swatar, Malta. Alle leerjaren uit het verplichte onderwijs in Malta worden er aangeboden. Het St Martin's College was een van de slechts 22 EU-scholen die in 2020 de Jan Amos Comenius-prijs voor kwaliteitsonderwijs over de Europese Unie in de wacht sleepten.

Zij hebben de prijs niet gewonnen omdat zij een of twee projecten hebben uitgevoerd, maar omdat ze alles in het werk stellen om de oudste leerlingen zoveel mogelijk met EU-onderwerpen in aanraking te laten komen. Isabelle Caruana Dingli is coördinatrice in het laatste jaar middelbaar onderwijs en geeft lessen marketing. Ze maakt deel uit van een team van leerkrachten op St Martin's College dat aan deze initiatieven werkt.

"Alle leerlingen in het laatste jaar middelbaar onderwijs op Malta krijgen de basis mee over de EU in een standaardleerplan dat 'Systems of Knowledge' heet", legt mevrouw Caruana Dingli uit.

"Zo krijgen onze leerlingen de basis mee, maar we willen hen via buitenschoolse activiteiten nog meer middelen aanreiken om hun weg te vinden in de EU. Daarom organiseren we evenementen."

"We proberen de leerlingen zoveel mogelijk kansen te bieden. We willen niet dat ze opgroeien met een eilandmentaliteit. Dat valt niet mee als je op een klein eiland geboren en getogen bent."

Het hele schooljaar door organiseert het St Martin's College verschillende evenementen en activiteiten waarbij zoveel mogelijk leerlingen worden betrokken.

"Wij willen de betrokkenheid, het activisme en analytisch denken bevorderen bij ons publiek van 16- tot 18-jarigen", zegt mevrouw Caruana Dingli.

"Wij organiseren fysieke en virtuele uitwisselingen tussen leerlingen. We organiseren ontmoetingen met leden van het Europees Parlement, met name in de aanloop naar verkiezingen. We brengen ook een bezoek aan de EU-instellingen in Brussel en Straatsburg, Euroscola en het Europees Jeugdparlement."

"De leerlingen moeten vertrouwd zijn met de dynamiek en de werking van de EU. Ik wil dat ze actief en betrokken zijn bij de besluitvorming over onderwerpen

die belangrijk zijn voor hen. Veel van die onderwerpen houden verband met de EU."

"Jongeren zien de EU vaak als iets dat ver van hun bed staat. Onze activiteiten brengen daar verandering in. Wij laten ze inzien dat ze Europeanen zijn en wij dwingen hen een mening te vormen."

Een van de oud-leerlingen die aan veel van de EU-activiteiten van St Martin's heeft deelgenomen, is Michaela Ellul. Nu ze 18 is, studeert ze rechten. Volgens haar zijn de activiteiten formeel gezien misschien buitenschools, maar ze zijn wel zeer goed geïntegreerd in de gewone lessen. Dezelfde leerkrachten waren erbij betrokken en bijna alle leerlingen deden mee.

"We hebben veel kansen gekregen die niet iedereen krijgt", zegt ze.

"Zo hebben we in Straatsburg de echte rechtszaal van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens bezocht en het halfrond van het Parlement. Ik vond elk onderdeel leuk: de manier waarop ze de dingen voorstelden, de interactiviteit, de voorstelling aan vertegenwoordigers van verschillende landen."

"Ik wil me als advocaat specialiseren in mensenrechten. Sommige ervaringen die ik toen heb opgedaan, hebben mij aangemoedigd om rechten te studeren. Ik grijp nog steeds terug naar wat ik heb opgepikt tijdens mijn reizen en ontmoetingen hier in Malta met leden van het Europees Parlement."

Het zijn deze kleine maar belangrijke duwtjes in de rug die Isabelle Caruana Dingli haar leerlingen hoopt te geven.

Ze zegt: "Uiteindelijk willen we onze leerlingen uitdagen en hun neus uit de boeken halen. We willen ze blootstellen aan zoveel mogelijk ervaringen, ze laten netwerken met andere leerlingen. Veel van onze leerlingen zullen uiteindelijk in het buitenland studeren en werken. Zij moeten opvallen en zich onderscheiden. In mijn marketingterminologie hebben ze een 'uniek verkoopargument' nodig voor de wereld waarin zij opgroeien en zullen werken."

EURO CREW CLUB

Drie jaar geleden startte Milena Popova, leerkracht vreemde talen, haar Euro Crew Club in de Nikola Vaptsarov-school, een middelbare school voor technisch onderwijs in Radomir, in Bulgarije. De school is gespecialiseerd in industriële elektronica, economie, informatica en automatisering van continue productieprocessen.

Jarenlang had mevrouw Popova gemerkt dat het haar ontbrak aan interessante en toegankelijke manieren om EU-onderwerpen te introduceren bij haar leerlingen. Ze kreeg de kans om de Euro Crew Club op te richten toen de school lid werd van het programma van ambassadeurs van het Europees Parlement.

"Jongeren in Bulgarije wisten te weinig over de Europese Unie en het Europees Parlement", zegt ze.

"We zijn begonnen met lesgeven over de geschiedenis van de EU en hebben ons daarna verdiept in verschillende onderwerpen zoals de werking van de Europese instellingen, de rechten van de burgers, welke kansen de EU jongeren biedt, wat de EU doet tegen de opwarming van de aarde en klimaatverandering en nog veel meer."

De club werd een succes.

"Er werd een bijzonder rijk debat gevoerd over de verschillende onderwerpen. We hebben verschillende opiniepeilingen over de EU gehouden. We hebben bezoek gekregen van vertegenwoordigers uit het Europees Parlement. In 2019 hebben leerlingen van de school deelgenomen aan het evenement 'Jouw Europa, jouw mening!' van het Europees Economisch en Sociaal Comité."

De Euro Crew Club telt 15 leerlingen die vrijwillig deelnemen. De vergaderingen worden twee of drie keer per maand gehouden. Elke bijeenkomst gaat over een onderwerp dat verband houdt met de EU of het Europees Parlement. Er zijn twee leerlingen die een presentatie voorbereiden, maar Milena Popova draagt ook bij met materiaal.

"Onze school richt zich misschien op technisch onderwijs, maar dit kan niet los worden gezien van de moderne en dynamische wereld die ons omringt. Onderwerpen als deze geven onze leerlingen een voorsprong."

De oorspronkelijke leden van de club zijn ondertussen afgestudeerd, maar ze nemen nog steeds deel aan bepaalde activiteiten.

"Ze vinden deelname aan de club nog steeds erg nuttig. Het heeft hen veel geleerd en het gevoel gegeven dat zij klaar zijn om burgers van de Europese Unie te zijn."

EEN TWEEDE LEVEN VOOR BURGERSCHAPSVORMING

De universiteit van Trás-os-Montes e Alto Douro in Vila Real, ten oosten van Porto in het noorden van Portugal, heeft een project opgericht om het gebrek aan opleidingen over EU-burgerschap aan te pakken met overtuigende onderwijsmethodologieën.

Paulo Martins, hoofd van de doctoraatsopleiding in Webwetenschappen en Technologie aan de universiteit was de coördinator van het project. Hij doet vooral onderzoek naar leerprocessen ondersteund door technologie. Het ontwerpen van een methodologie voor dit project stond hem dus op het lijf geschreven. Hij werkte samen met collega's uit de sociale wetenschappen aan de eigenlijke EU-inhoud.

"Onze nadruk lag op het ontwikkelen van EU-burgerschapsvaardigheden bij jongeren van 15 tot 18 jaar. Dit onderwerp werd, en wordt nog steeds, niet erg goed behandeld op middelbare scholen."

"We hebben een methodologie ontwikkeld die hun aandacht zou trekken en het leren minder droog en zwaar zou maken. Dat moest wel, want we konden het programma niet verplicht stellen. Het bleef een puur keuzevak. Wij kozen voor een benadering met een virtuele wereld in 3D, waarbij vijf scholen werden samengebracht. Per school waren er twee leerkrachten bij betrokken en in totaal 240 leerlingen."

"We zijn begonnen met een enquête bij de leerlingen om de prioriteiten vast te leggen. Daarna hebben we de tien leerkrachten voorbereid, zowel voor de thema's van het Europees burgerschap als voor de technologie die we zouden gaan gebruiken. Toen alles klaar was, hebben we de kern van het project gelanceerd: werken in de virtuele werelden."

"In Second Life hebben we acht verschillende eilanden ontwikkeld die acht lidstaten vertegenwoordigen. Het vertrekpunt was een virtuele kopie van het beroemde Terreiro do Paço-plein in Lissabon."

"De leerlingen moesten vijf leeractiviteiten doorlopen. De eerste drie activiteiten vonden plaats op het Portugese eiland. We moesten onze onderwerpen nauwgezet inplannen. Dingen die voor ons vanzelfsprekend leken - zoals waar alle lidstaten liggen, en welke landen lid zijn van de Eurozone - bleken voor onze leerlingen niet altijd zo vanzelfsprekend te zijn. We hebben onderwerpen behandeld als politiek, milieu, familie, consumptie en interculturele dialoog. Maar er waren ook landenpuzzels en opdrachten waarbij ze reisdocumenten moesten verzamelen om naar een land te kunnen reizen dat ze in de vierde activiteit wilden bezoeken."

"In het vijfde blok, Police Squad, moesten de leerlingen terugkeren naar Portugal om schendingen van de mensenrechten op te sporen en te vervolgen."

"Niet alles speelde zich af in Second Life. We hebben ook Facebook gebruikt, op basis van het tv-programma Who Wants to be a Millionaire. Je kon er een hulplijn inroepen, een vraag stellen aan een vriend en alles of niets spelen."

"Het project heeft niet alleen indruk gemaakt op de leerlingen, maar ook op de deelnemende scholen en met name op de leerkrachten. Die hebben niet alleen geleerd hoe ze de EU moesten aankaarten, maar ze hebben ook aan den lijve ondervonden hoezeer dit onderwijs eigenlijk nodig is."

OP REIS IN DE KLAS

Toen Portugal in 1986 toetrad tot de EU werd de eerste Europese debatclub van het land opgericht in de São Bruno-school in Caxias. Dankzij de nauwe banden met de EU konden kinderen met belangstelling voor het onderwerp vanaf dan onbeperkt toegang krijgen tot de EU-besprekingen. Meer dan dertig jaar later heeft de school de Jan Amos Comenius-prijs gekregen, omdat ze zich blijft inzetten voor alles wat Europees is in de klas.

Isabel Lourenco is de directrice van de school en voormalige coördinatrice van de Europese Club. Marlene Lucas is verantwoordelijk voor het onderwijs over de EU in het eerste jaar secundair onderwijs en veel van de internationale activiteiten van de school.

"In Portugal zitten de EU-onderwerpen verspreid over de nationale leerplannen voor geschiedenis en aardrijkskunde. We mogen echter tot 25 % van het leerplan zelf invullen", zegt mevrouw Lourenco.

"Tien jaar geleden besloten we ons vak Europese cultuur en projecten in te voeren. We wilden onze kinderen niet alleen leren welke landen lid zijn van de EU, maar ook iets bijbrengen over de gemeenschappelijke waarden en het waarom van die waarden. Dit is een deel van hun leerplan geworden. Gedurende 90 minuten per week tijdens een semester in het eerste jaar secundair."

"We geven les over de geschiedenis en de geografie van de EU en over de euro, de munt die hen laat zien hoezeer de EU deel uitmaakt van hun dagelijks leven. Daarna gaan we over naar alle onderwerpen die met het heden te maken hebben. Elk jaar bespreken we andere onderwerpen, meestal naar aanleiding van de themajaren van de EU, zoals het Europees Jaar van het cultureel erfgoed en nu het Europees Jaar van de spoorwegen. Twee jaar geleden waren het Europese verkiezingen en hebben we ons geconcentreerd op democratie en stemmen."

"Ik probeer niet alles op een presenteerblaadje weer te geven. Ik wil dat ze het voelen, door ze te laten samenwerken om informatie te vinden. Net als in de EU moeten zij onenigheid overwinnen en consensus vinden."

"We hebben ook deelgenomen aan twee Erasmus+-projecten. Zo kregen andere leerkrachten de kans door Europa te reizen en nieuwe kennis en ervaringen op te doen voor hun onderwijs in eigen land. Op die manier beïnvloeden we ook het onderwijs in andere vakken."

Op de vraag waarom hun werk zo belangrijk is, antwoordt mevrouw Lourenco: "Omdat we Europeanen zijn!"

"Onze leerlingen zijn jonge Europese burgers", voegt mevrouw Lucas eraan toe. "Ik wil dat ze de kerndoelstellingen van de EU kennen: vrede, stabiliteit en samenwerking, maar ook het belang van democratie en het milieu voor hun leven."

"We merken dat onze leerlingen een sterkere internationale blik hebben gekregen", concludeert mevrouw Lourenco. "Veel leerlingen nemen deel aan Erasmus en studeren in het buitenland. Vorig jaar zei een leerling die geïnterviewd werd voor de Comenius-prijs zelfs dat leren over de Europese cultuur en projecten als reizen in de klas is. Deze lessen onderscheiden onze school echte van alle andere." [2]

2 Enkele ondertitelde getuigenissen van leerlingen uit São Bruno zijn hier te vinden: https://www.youtube.com/watch?v=FSES2s6KV_c.

EEN NIET ZO TRIVIALE BEZIGHEID

Mauve Carbonell doceert geschiedenis en bekleedt de Jean Monnet-leerstoel aan de Aix-Marseille Université in Zuid-Frankrijk.

In 2019 schreef ze mee aan de publicatie L'enseignement de l'Europe et de l'Union européenne à l'école . Daarin werd onderzocht of schoolonderwijs, dat vaak een instrument is geweest bij de vorming van de nationale identiteit, ook een instrument kan zijn voor de ontwikkeling van een Europese identiteit.

Als onderzoeker kwam zij in 2012 in contact met het proefproject Leren over de EU op school. Ze zag onmiddellijk het potentieel voor Zuid-Frankrijk, waar volgens haar, "leerlingen geen vreemde talen spreken, mensen weinig over de EU weten en er veel nationalisme is".

"De onderwijzers hier konden geen les geven over de EU omdat ze bang waren voor het onderwerp, niet wisten hoe ze erover moesten onderwijzen en geen houvast hadden. Het is een gevoelig onderwerp, bijna zoals godsdienst. Ze voelden zich er niet prettig bij."

Mevrouw Carbonell heeft de situatie geanalyseerd samen met een groep van 15 onderzoekers en lerarenopleiders. Samen stelden ze instrumenten voor die leerkrachten zouden kunnen helpen Europese onderwerpen aan te pakken.

"Een beperkende factor was altijd dat ons werk moest passen in het verplichte programma van het éducation nationale. Het nationale leerplan bevat een klein hoofdstuk over het onderwijzen van Europese onderwerpen. We hebben veel gesproken over hoe we dat kunnen verbeteren. Naast de geschiedenis en de geografie van de EU wilden we ook onderwerpen aankaarten die verband hielden met culturele en taaldiversiteit, burgerrechten en burgerschap."

"Een andere beperkende factor was dat we lokale oplossingen moesten bedenken. De EU-websites bieden hulpmiddelen, maar de Franse leerkrachten zullen over het algemeen geen informatie aanvaarden die rechtstreeks uit Brussel komt. We moesten ons eigen materiaal maken."

"We hebben twee spelletjes ontwikkeld. Een spel voor 7 jarigen en een voor 10 jarigen. We konden die in heel Aix-en-Provence uitproberen omdat de lerarenopleiding goede contacten in de regio heeft."

"Het eerste spel was een soort Trivial Pursuit met een grote kaart. De klas werd opgedeeld in vijf of zes groepen. Ze moesten vragen beantwoorden over de EU. We gaven hen de middelen om de vragen te helpen beantwoorden. Als ze een juist antwoord gaven, konden ze naar de grote kaart gaan die uit magneten bestond en er een stukje aan toevoegen."

"We gingen op zoek naar een manier om ons werk te delen met anderen. We zagen dat de leerkrachten en de onderwijsdirectie enthousiast waren. Het ontbrak ons echter aan de contacten met een ondernemer of een bedrijf om het spel te commercialiseren."

"Helaas is er sindsdien niet veel veranderd. Als we een oplossing willen vinden, moeten we de leraren aanpakken. In grote delen van Europa spreken de leerkrachten geen enkele vreemde taal. Vaak weten ze weinig over Europa of zelfs de wereld en de internationale betrekkingen. Dus kunnen ze hun leerlingen deze dingen natuurlijk ook niet bijbrengen."

3 L'enseignement de l'Europe et de l'Union européenne à l'école, Nathalie Rezzi et Mauve Carbonell L'harmattan, 2019.

LEREN UIT CONSENSUS

Louis Sund ging naar een Deense middelbare school (gymnasium) tussen 2017 en 2020. De EU maakte deel uit van het standaardleerplan voor sociale wetenschappen. Dankzij de internationale insteek van zijn school, het Tornbjerg Gymnasium in Odense, werd de lat voor de leerlingen echter hoger gelegd.

"In Denemarken leer je voor het eerst over de EU op de lagere school, maar dat gaat alleen over de belangrijkste geschiedenis en welke landen lid zijn", zegt hij.

"Op de middelbare school gingen we er dieper op in, maar voor mij begon het echte leren pas toen we EU-debatten nabootsten via EU-jongerenparlementen met zusterscholen in Zweden en Duitsland."

"In internationale groepen die als parlementaire commissies fungeerden, moesten we actuele EU-onderwerpen aanpakken, zoals gelijkheid en duurzaamheid. We moesten deze onderwerpen vanuit verschillende invalshoeken bespreken, een consensus bereiken, gezamenlijke argumenten aanvoeren, deze tegenover andere groepen verdedigen en erover stemmen."

"De eerste scholen waarmee we samenwerkten, waren scholen in het Zweedse Göteborg en het Duitse Eutin. Hoewel we cultureel gezien vrij dicht bij elkaar staan, vonden we het vrij moeilijk om tot een consensus te komen."

"Maar toen bezochten we de school in Eutin en moesten we dezelfde oefening doen met groepen Italiaanse en Roemeense leerlingen. Dat heeft ons echt geleerd hoe moeilijk het is om in heel Europa consensus te bereiken."

"We hebben veel geleerd over de Europese instellingen en we hebben echt leren waarderen hoe gemakkelijk het voor ons is geworden om elkaar over de EU-grenzen heen te ontmoeten en samen te werken. Maar wat ik vooral heb onthouden is mijn waardering voor het bereiken van een consensus tussen de Europese culturen. Het is me echt bijgebleven tot op de dag van vandaag en waarschijnlijk voor altijd."

DE EU NIET VERKOPEN

Viki Malcolm geeft moderne talen en Europese studies aan The King's Hospital School in het Ierse Dublin. Deze kostschool met 750 leerlingen heeft een solide reputatie op het vlak van EU-onderwijs op school. Viki Malcolm is de drijvende kracht achter deze opleiding.

"Wij bieden het vak Europese studies enkel aan leerlingen van het vierde jaar op onze school", zegt mevrouw Malcolm.

"Dit is wat we in Ierland het overgangsjaar noemen - een jaar waarin leerlingen verschillende vakken buiten het leerplan volgen. Ze krijgen kernvakken, maar ook andere."

"Als onderdeel van het EPAS-programma (European Parliament Ambassador School) bieden we onze leerlingen een vast EU-programma in dat overgangsjaar. We behandelen de Europese instellingen, we kijken naar de besluitvormingsprocessen, de actualiteit en de Europese waarden. We bekijken voor welke domeinen de EU bevoegd is en voor welke niet. En dan kijken we natuurlijk naar het democratisch proces."

"Ierland is een klein land, dus we kunnen zeer goede relaties met onze Europarlementariërs opbouwen. Dat is geweldig."

"We hebben ook een informatiepunt over de EU opgezet. Elk jaar organiseren we een evenement over het thema Europa en we nemen deel aan EU-activiteiten, zoals eTwinning en Erasmus+. Wij nemen deel aan het Europees Jeugdparlement en de Modelraad van de EU. Vanaf dit jaar werken we ook samen met het bureau van het Parlement in Washington aan een project genaamd 'Bridge the Pond'. Dat heeft ons in contact gebracht met een school in Virginia, in de Verenigde Staten."

"Onze leerlingen willen vooral samenwerken met jongeren uit andere landen. Contact met leeftijdsgenoten maakt het zinvol voor hen en zet de leerkracht buitenspel. Dat kan zenuwslopend zijn voor ons, maar het is fantastisch om te zien wat er gebeurt als je gewoon bij het Zoom-gesprek zit, als enige volwassene in de kamer, en niets hoeft te doen. Daar willen we graag meer van!"

"We beginnen de week op de nieuwsredactie. Een leerling krijgt de opdracht om drie onderwerpen te zoeken die hij of zij de week nadien moet voorstellen. Ze leren hoe ze aan hun informatie moeten komen, hoe ze een presentatie moeten geven, bespreken en verdedigen."

"Het Europees Jeugdparlement is daar ook erg geschikt voor. Ze beginnen in een regionale ronde en als ze klaar zijn, gaan ze door naar een nationale ronde."

"Het effect op de leerlingen is fantastisch! Als we beginnen, hebben ze meestal niet het vertrouwen om een mening te vormen. Dat is een groot probleem. Ze hebben geen zelfvertrouwen. We geven ze alle middelen die ze nodig hebben om te debatteren. Mijn klas is gewoon altijd aan het praten."

"Voor mij mag dit soort werk tot het standaardleerplan in Ierland behoren, al was het maar voor een paar weken of twee maanden. Het is van cruciaal belang! Leerlingen moeten weten hoe ze hun mening kunnen vormen, hun overtuigingen kunnen verdedigen, voor zichzelf kunnen opkomen, betrokken kunnen zijn bij en deel kunnen uitmaken van de samenleving om hen heen. Ik verkoop de EU niet aan mijn leerlingen. Ik moedig ze aan om voor zichzelf te denken. Ze ontdekken dat de besluitvorming in de EU veel meer een proces van discussiëren is en niet alleen bestaat uit dingen die worden opgelegd, zoals de meesten schijnen te denken."

KLEINE STAPPEN IN DE EUROPESE UNIE

Tien jaar geleden waren Italiaanse schoolkinderen gewend aan een vrij traditionele manier van lesgeven. In de standaardleerplannen was geen plaats voor EU-onderwerpen, behalve voor de basisontwikkelingen tijdens de naoorlogse Europese geschiedenis.

Een reeks projecten rond Bologna bracht daar verandering in: daar werd een nieuwe onderwijsmethode ingevoerd die de aandacht van de kinderen moest trekken en gebruikt werd om les te geven over de EU op school.

Marco Balboni, professor EU-recht aan de universiteit van Bologna, coördineerde de projecten.

"Ik werd als professor gecontacteerd door een groep jonge communicatiedeskundigen die experimenteerden met het onderwijzen van 10- tot 13 jarigen via videoproductie."

Een van hen, een oud-leerlinge, was Gaia Farina. Zij leidde de Associazione Scomunicati met een paar medestudenten communicatiewetenschappen. Zij onderzochten participatieve videocreatie als onderwijsmethode en zochten steun bij Balboni om de juridische en EU-deskundigheid te verkrijgen die nodig was om EU-financiering aan te vragen.

"We werkten uiteindelijk samen aan drie projecten", zegt Gaia Farina. "Het eerste was View on EU."

De taak van professor Balboni was de leerstof die verband hield de EU voor te bereiden.

"Ik instrueerde de leerkrachten met behulp van een boekje dat we maakten. We noemden het Kleine stappen in de Europese Unie. In het boekje werden kernthema's van de EU omgezet in een taal die geschikt was voor zo'n jong publiek."

"We hebben gewerkt rond het Verdrag van Lissabon. De leerlingen kozen er een artikel uit, bijvoorbeeld over antidiscriminatie, mensenrechten of vrijheid van meningsuiting. Vervolgens hebben ze er, met de hulp van de Associazione Scomunicati, een creatieve video over gemaakt. Antidiscriminatie was zelfs het populairste onderwerp."

Balboni ontwikkelde de inhoud voor de leerkrachten, maar gaf ook samen met de leerkrachten zelf les.

“De schoolkinderen waren heel enthousiast om hun kennis en wat ze hadden geleerd over de EU te delen”, zegt Gaia Farina.

De methodologie paste zeer goed bij hen en bood een taal om met hun medeleerlingen te communiceren. Zij waren erg betrokken bij het onderwerp en maakten enkele verbazingwekkende video’s die nog steeds online beschikbaar zijn.[4]

“Uiteindelijk zijn de drie projecten elkaar snel opgevolgd. Het tweede project was Road to EU. Dit was ook een videoproject dat gebaseerd was op een reeks workshops die in drie lagere middelbare scholen werden georganiseerd. Het derde was Play with EU, een bordspel dat basiskennis over de EU bijbrengt.”

“Sindsdien hebben veel leerkrachten contact met ons opgenomen om de workshops te herhalen in hun les of om onze scholenwerking voor te stellen. In Italië is het echter moeilijk om dat werk zonder financiering voort te zetten. Toch weet ik dat we veel leerkrachten geïnspireerd hebben om video’s te gebruiken als ze de geschiedenis, de instellingen en de grondbeginselen van de Europese Unie in hun lessen willen introduceren. We krijgen ook nog steeds veel berichten op onze actieve Facebookpagina’s van leerkrachten die zeggen dat ze ons werk in hun dagelijkse schoolpraktijk gebruiken.”

4 https://www.youtube.com/user/ViewOnEU/videos

Steun voor onderwijs over Europa via de Jean Monnet-actie

De Jean Monnet-acties van de EU stimuleren onderwijs en onderzoek over de Europese Unie.

In de afgelopen decennia heeft de steun voornamelijk de vorm aangenomen van subsidies. Die gaan naar de ontwikkeling van onderwijsmodules over Europese integratie, de aanwijzing van Jean Monnet-leerstoelen en Jean Monnet Centres of Excellence voor onderwijs en onderzoek op het niveau van het hoger onderwijs. Er is ook steun verleend aan netwerkactiviteiten en innovatieve projecten.

Tot 2020 was de steun grotendeels beperkt tot activiteiten in het hoger onderwijs.

Nieuwe acties voor scholen en instellingen voor beroepsonderwijs

In de komende jaren zal de Jean Monnet-steun worden uitgebreid. In 2020 en 2021 zijn nieuwe onderdelen toegevoegd. Deze moeten leerkrachten in het basis-, middelbaar en beroepsonderwijs helpen om thema's in verband met de Europese Unie met meer vertrouwen aan te pakken en jongeren te informeren over de Europese Unie en haar werking. Met de nieuwe acties kunnen leerkrachten op een boeiende manier les geven en zo een kritisch bewustzijn helpen ontwikkelen over de waarden van de EU en hoe de EU ons dagelijks leven beïnvloedt.

De nieuwe Jean Monnet-acties zijn:

Jean Monnet-initiatieven “Leren over de EU”

Met deze activiteiten wil de EU inspirerende lessen over de Europese Unie stimuleren. Deze activiteiten kunnen worden voorgesteld door één enkele instelling voor algemeen of beroepsonderwijs en kunnen ondersteund worden door instellingen voor hoger onderwijs of andere organisaties.

Bij de initiatieven die genomen worden om te leren over de EU wordt specifieke inhoud ontwikkeld en verstrekt die tijdens het schooljaar moet worden onderwezen. Hierbij omvat het schooljaar ook zomercursussen of specifieke projectweken, seminars en debatten en andere onderwijsactiviteiten.

Jean Monnet-lerarenopleidingen

De activiteiten op het vlak van lerarenopleidingen zullen onderwijsinstellingen helpen nieuw materiaal en nieuwe methodologieën te ontwikkelen die betrekking hebben op het leren over de EU voor de initiële lerarenopleiding en de bijscholing van leraren. Deze activiteiten kunnen worden ontwikkeld, georganiseerd en verstrekt als traditioneel onderwijs, blended learning of online. De resultaten moeten geaccrediteerd en erkend zijn.

Networks Jean Monnet

Netwerken tussen scholen in verschillende landen kunnen ondersteuning krijgen om de internationale uitwisseling van goede praktijken in het onderwijs over de EU te bevorderen.

Alle voorgestelde activiteiten moeten een looptijd van drie jaar hebben.

Meer informatie is te vinden op de Erasmus+-website

Wie was Jean Monnet?

Jean Monnet (1888 1978) is geboren in Frankrijk en was een internationale koopman, bankier en diplomaat. Vandaag de dag wordt hij beschouwd als een van de grondleggers van de Europese Unie.

Hij is nooit verkozen, maar trad meermaals op als gerespecteerd overheidsadviseur aan beide zijden van de Atlantische Oceaan en zelfs in China.

Nadat hij Frankrijk uit het economische trauma van de Tweede Wereldoorlog had getrokken, werd hij de eerste voorzitter van de Hoge Autoriteit van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal, de voorloper van de Europese Unie in de jaren 1950.

Al tijdens de Eerste Wereldoorlog en gedurende zijn gehele leven heeft hij de internationale economische samenwerking bevorderd als motor voor vrede en welvaart.

Jean Monnet was de eerste persoon die het ereburgerschap van Europa kreeg in 1976.

Waarom zijn meer dan dertig jaar EU-onderwijsacties naar hem genoemd? Jean Monnet besefte al heel vroeg dat Europese integratie onmogelijk was zonder iedereen er actief bij te betrekken. Met “iedereen” bedoelde hij niet alleen de politieke partijen, de werkgevers en de vakbonden, maar in de eerste plaats ook de burgers zelf. Om echt iedereen te bereiken, moest men, toen maar ook nu, nauw samenwerken met de instellingen die de samenleving vormen: vooral het onderwijs en de media.

NC-01-21-208-NL-N

Bureau voor publicaties
van de Europese Unie